

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA INGLIZ TILINI O'RGATISH USULLARI

Sabirova Nazokat Karimbayevna
Toshkent arxitektura qurilish instituti
Xorijiy tillar kafedrası ingliz tili o'qituvchisi

Annatsiya: So'nggi 5-6 yil ichida ingliz tilini o'rganuvchilar soni keskin oshdi. Zamonaviy odamning chet tillarini bilmasdan qila olmasligi deyarli hamma uchun ayon bo'ldi. Talabalarning yoshi ham o'zgardi. Agar shu paytgacha metodika birinchi navbatda maktab o'quvchilariga qaratilgan bo'lsa, endi ota-onalar farzandlariga chet tilini imkon qadar ertaroq o'rgatishga intilmoqda. Bundan tashqari, maktabgacha yosh psixologlar tomonidan ushbu faoliyat turi uchun eng qulay davr sifatida tan olingan. Ushbu ishning amaliy qismida maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitishda namunali o'yinlar va o'yin mashqlari (nutqni tushunish, so'z va tuzilmalarni yodlash, nutq tuzilmalarini, transkripsiya belgilarini va o'qish qoidalarini ishlab chiqish; qofiya yoki qo'shiqlar, qo'shiqlar va harakatlar bilan o'yinlar) berilgan. o'yinlarni tashkil etish va o'tkazish bo'yicha uslubiy tavsiyalar beradi. Bu ishning nazariy ahamiyati shundan iboratki, uning natijalari maktabgacha ta'lim muassasalarida chet tillarini o'qitishni yanada joriy etishga, shuningdek, bolalarga chet tilini o'rgatish bilan bog'liq ayrim muammolarni hal etishga xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: o'rganish, usul, maktabgacha ta'lim, didaktik o'yinlar, innovatsion texnologiyalar

O'rganish xususiyati Ingliz maktabgacha yoshdagi bolalar Bu shunchaki stolda o'tirib, kitob va daftarlarni varaqlash emas. Jarayon zerikarli bo'lmasligi kerak va bolalarning o'zlari bilimga intilishlari kerak. Bolalar aniq fikr yuritadilar, hamma narsani tom ma'noda tushunadilar, oddiy jummalarda gapiradilar. Agar o'qituvchi biror narsani tushuntirsa, u vizualizatsiyadan, misoldan foydalanadi. Shuning uchun maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ingliz tili o'yindir. Faqat bu shakl orqali ijobiy natijalarga erishish va bolada chet tiliga ijobiy munosabatni shakllantirish mumkin.

Ta'lim shakllari imkon qadar ko'proq leksik birliklarni o'zlashtirishga emas, balki mavzuga qiziqishni kuchaytirishga, bolaning muloqot qobiliyatini rivojlantirishga, o'z fikrini ifodalash qobiliyatiga qaratilishi kerak. Materialni o'zlashtirishning ma'lum fazilatlariga erishish muhimdir, bu esa bolaga minimal mablag' bilan ta'minlashga imkon beradi, bu esa keyinchalik o'sishini nazarda tutadi. til birliklari bolaning vakolati doirasida, ulardan vaziyatli va mazmunli foydalanish.

Treningning boshidanoq ingliz tilida bolalar bilan ishlashning ma'lum bir uslubini ishlab chiqish, muloqotning eng tipik holatlariga mos keladigan marosimlarni kiritish kerak. Bunday marosimlar (salomlashish, xayrlashish, qisqa mashqlar, ingliz tilida qabul qilingan xushmuomalalik formulalaridan foydalanish) bolalarga chet tilidagi muloqotni o'rnatishga imkon beradi, ingliz tiliga o'tishni osonlashtiradi, bolalarga dars boshlanganini, tugaganligini, darsning ma'lum bir bosqichi ekanligini ko'rsatadi. endi dars davom etadi.

Ta'lim muvaffaqiyatining eng muhim sharti - bu bolalarning nutq-kogitativ faoliyatini faollashtirish va ularni chet tilidagi muloqotga jalb qilishdir. Bolalar so'zning ma'nosiga munosabat bildirishi va tovush ketma-ketligini mexanik ravishda eslab qolmasligi uchun nutq harakatlarining tartibini (savollar tartibi, manzillar, ob'ektlarning nomlari va boshqalar) doimiy ravishda o'zgartirish kerak. O'yinlarni takrorlashda, har xil bolalarni etakchi, faol

ishtirokchilarga aylantirish kerak, shunda hech bo'lmaganda bir marta barcha bolalar o'quv vazifasida nazarda tutilgan nutq harakatini bajaradilar.

O'quv jarayonida maktabgacha yoshdagi bola tez-tez faoliyatni o'zgartirishga muhtoj. Dars davomida bola tez-tez chalg'itadi, u qiziqmagani uchun emas, faqat uning miyasi charchaydi. Eng yaxshi dam olish - bu jismoniy mashqlar, albatta, chet tili bilan bog'liq, dam olish uchun. Bu qofiya yoki shunchaki buyruqlarning bajarilishi bo'lishi mumkin. Sessiya 30 daqiqadan oshmasligi kerak.

Turli xil ovozli va vizual yordamlardan foydalanish, masalan: qo'shiqlar, bolalar video dasturlari, tematik kartalar. Bolaga bunday material bilan ishlash yoqadi va barcha taassurotlar va bilimlar keyinchalik u o'zida mujassam etgan tasvirlarda shakllanadi.

Klassik dars quyidagi bosqichlarni o'z ichiga olishi kerak:

1. Tovushlar bilan tanishish. Eng yaxshi yo'l - til, til burmalari, qofiyalar haqida ertak.
2. Harflar bilan tanishtirish. "Quvnoq alifbo" qo'shig'i, tematik rasmlar.
3. So'zlarni kiriting. Biz so'zlarning alohida qo'shilishi bilan boshlaymiz, masalan, she'rlar, kartalar.
4. Dam olish. fizika. daqiqa.
5. Frazalar. Bolalar tezda "jozibali va tushunarsiz" tilda gapirishni xohlashadi. Barcha iboralar sodda, eslab qolish oson bo'lishi kerak. Bu iborani kiritishdan oldin, o'yin lahzasini o'ylab ko'ring: "Bizga Angliyadan bir qo'g'irchoq keldi, keling, u bilan tanishaylik. Lekin u ruscha gapira olmaydi, balki ingliz tilida gapirishni o'rganarmiz?"

Yozishga harakat qiling Inglizcha iboralar normal muloqotga kirishadi. Har doim "rahmat", "iltimos", "o'tir", "qarang", "o'ynaymiz" deb ayting.

Ko'pgina maktabgacha ta'lim muassasalari umumiy jismoniy javob asosida maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'rgatish uchun TPRdan foydalanadilar. Asosiy g'oya shundan iboratki, bola chet tilini o'z ona tilini o'rgangandek o'rganadi. O'qituvchi ota-ona rolini o'ynaydi: u so'zlarni gapiradi yoki oddiy iboralar, masalan, "sakrash" yoki "daftarga qarang" va bolalar harakatlarni bajaradilar. Birinchi bosqichda asosiy e'tibor eshitilgan narsani to'g'ri tan olishga qaratiladi, shundan so'ng o'quvchilarning o'zlari bir-birlariga buyruq berishni boshlaydilar. Ular spontan nutq qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Darsning jismoniy va hissiy komponenti so'zlarni yodlashni yaxshilaydi. Ushbu texnika eng yosh yoshdagilar uchun javob beradi va Kirish darajasi, lekin u kattaroq bolalar uchun boshqa usullar bo'yicha saboqlarni ham oshirishi mumkin.

Glenn Doman usuli

Rossiyada maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'rgatish usuli mashhur bo'lib, uning muallifi Glen Doman. U bolalar bog'chalarida ham, turli bolalar klublarida ham, uyda ota-onalarda ham qo'llaniladi. 6-7 oylikdan boshlab chaqaloqlarga talaffuz paytida so'zlar tasvirlangan kartalar ko'rsatiladi. xorijiy so'z baland ovozda. Bola rasmni eslab qoladi va kartalarni muntazam, lekin uzoq muddatli emas, takroriy ko'rish bilan yangi so'zlarni o'rganadi. Keyinchalik, turli xil kartalar kombinatsiyasi bilan o'yin o'ynash, taqdimotlarni ko'rsatish samaralidir. Glenn Doman usuli bo'yicha o'rganishda bolaning roli passiv, ammo bunday vizual shaklda unga yangi lug'atni yodlash qiyin emas.

Zaytsev usuli.

Keyingi keng tarqalgan texnika - Nikolay Zaitsev. Kichiktoylar uchun ham, katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ham mos keladi. Kichik yoshdagi bolalarni o'rgatish uchun o'qituvchi (yoki ota-onalar) ularga so'zlarni shakllantirish uchun bo'g'inlar bilan maxsus mo'ljallangan bloklarni beradi. Bular. yodlash o'ynoqi va vizual shaklda sodir bo'ladi. Keyingi bosqich ham zarlardan foydalanadi. Asosiy g'oya - ingliz tilida gaplar tuzish algoritmini aniq va sodda qilish. Gapning har bir a'zosi uchun ma'lum bir rang mavjud va bola ranglar tartibini

yodlab, aytaylik, inkor gaplar uchun diktant ostida so'zlarni qurishga o'rgatadi. Bu bolalar uchun oson ish emas, lekin uning samaradorligi isbotlangan. Metodika shuningdek, turli xil qo'llanmalar va jadvallarni o'z ichiga oladi, buning yordamida ota-onalarning o'zlari darslarni osongina o'tkazishlari mumkin.

Loyiha va kombinatsiyalangan metodologiya.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'rgatishning loyiha usuli 4-6 yoshli bolalar uchun mos keladi. O'qituvchi bolalar uchun qiziqarli mavzuni, yangi so'zlar, iboralar to'plamini va amaliyot uchun turli xil vazifalarni tanlaydi. Har bir mavzuga bir nechta darslar beriladi, yakunda muhokama qilinayotgan mavzu doirasida talabalar tayyorlanadi ijodiy ish. Ushbu usul yordamida ingliz tilini o'rgatish ko'p qirrali, bolalar har doim yangi narsalarni o'rganadilar.

Kombinatsiyalangan texnika bunday treningning eng katta samaradorligi tufayli eng keng tarqalgan. O'qituvchi turli usullarning usullari va vazifalarini birlashtiradi, darslarga rang-baranglikni kiritadi va umumiy dasturni bolalarning qiziqishlari va qobiliyatiga moslashtiradi. Shubhasiz, bolalarni o'rganishga qiziqish kattalarga qaraganda ancha qiyin. Ular uchun darslar dinamik, faol o'tkazilishi kerak, shunda ularning e'tibori doimo ochilib, vazifalarga yo'naltiriladi. Ushbu tamoyillar asosida o'yin texnikasi yaratilgan va amaliyotga tatbiq etilgan. O'yin yosh talabalar uchun eng qiziqarli va sevimli mashg'ulotdir. Ushbu uslub tilning barcha darajalariga, har qanday yoshga va bolalarning xususiyatlariga moslashtirilishi mumkin. Ular o'yinchoqlar, tanish narsalar orasida, do'stona faol o'qituvchi bilan. Ingliz tilida gapirish va tushunish o'yin va audio shaklda, multfilmlar, qo'shiqlar, ertaklar, o'yinlar va boshqa mashg'ulotlar yordamida o'rgatiladi. Materiallar va g'oyalar Rossiyada, shuningdek, Buyuk Britaniya va AQShda ishlab chiqilishi mumkin.

O'qituvchilarni tashvishga soladigan navbatdagi, juda muhim masala - bu guruhning kattaligi masalasi. Z.Ya. Futerman bolalar bog'chasida chet tili darslari haqida gapirar ekan, butun guruh (25-30 kishi) bilan ishlashni talab qiladi, buni bolalarning bir-biriga o'rganib qolganligi, shuningdek, o'rganishda ommaviy o'yinlarning yuqori samaradorligi bilan izohlaydi. Jarayon. O'qituvchi eksperiment o'tkazdi, bu ikki kichik guruhga bo'linish sharoitida darslarning samaradorligini oshirishni ko'rsatmadi. Biroq, I.L. Sholpo bu xulosalarni shubha ostiga qo'yadi va yozadiki, ehtimol, bolalar bog'chasi sharoitida bolalarning bir-biriga bo'lgan odati haqiqatan ham shunchalik kuchliki, bu hal qiluvchi omil bo'lib chiqadi, ammo agar gaplashamiz Notanish bolalar guruhlariga qo'shiladigan boshqa tuzilmalarga kelsak, 25 kishilik guruh bilan mashg'ulotlar samarasiz bo'lib chiqadi va hatto guruhdagi 15 kishi o'qituvchi uchun jiddiy sinovdir. Sholpo I.L. kamida besh va o'n kishidan ko'p bo'lmagan guruhlarini shakllantirishni tavsiya qiladi, umumiy suhbat (psixologlar tomonidan belgilanganidek), 8 kishidan ko'p bo'lmagan guruhda tashkil etilgan qo'shma tadbirlar mumkinligini tushuntiradi. Ammo, qishda bolalar tez-tez kasal bo'lib qolishlarini va darslarni o'tkazib yuborishlarini hisobga olsak, siz guruhda 10 tagacha odamni jalb qilishingiz mumkin.

Keyingi bahsli masala - darslarning davomiyligi va chastotasi. Z.Ya. Futermann ta'kidlashicha, besh yoshli bolalar uchun mashg'ulotlar yigirma daqiqadan oshmasligi kerak, olti yoshli bolalar uchun esa yigirma besh. Bu bayonot ham tajriba natijalariga asoslangan, ammo I.L. Sholpo uning natijalari oldingi holat bilan bog'liq, deb hisoblaydi: 25-30 kishilik guruh bilan o'qituvchi ham, bolalar ham ko'proq o'qishga qodir emas. E.I.ning ish tajribasi. Negnevitskaya 5 dan 15 kishigacha bo'lgan guruhlarda va I.L. 7-10 kishilik guruhlardagi Sholpo shuni ko'rsatadiki, bunday ko'p bolalar bilan darsning davomiyligi o'ttiz beshdan qirq besh daqiqagacha (yoshiga qarab) bolalarni charchatmaydi va ular ketishni istamaydilar, darsni yakunlash uchun, bu mutlaqo adolatli deb hisoblaydi Z.Ya. Futerman, samarali o'rganish uchun zarur. Har besh daqiqada faoliyat turini o'zgartirish, ochiq o'yindan suhbatga o'tish juda

muhimdir davra stoli; keyin - raqsga tushish, mashq qilish; undan keyin qo'shiq kuylash va hokazo.

I.L.ga ko'ra sinflarning odatiy chastotasi. Sho'lpo - haftada ikki yoki uch marta. Haftada bir marta o'tkaziladigan mashg'ulotlar juda samarasiz, bolalar ko'p kunlar davomida mustahkamlanmagan materialni unutilishga vaqtlari bor.

Chet tilini bilish inson uchun keng imkoniyatlar ochadi: u ham tanishdir qiziqarli odamlar, va yangi mamlakatlarga tashrif buyurish va ufqlarni doimiy ravishda kengaytirish. Zamonaviy odamning chet tillarini bilmasdan qila olmasligi deyarli hamma uchun ayon bo'ldi. Tilni bilishga qo'yiladigan talablar sezilarli darajada oshdi, chunki ibtidoiy, maktab darajasida eng keng tarqalgan chet tillarini bilish ko'pchilikning ulushiga aylandi va endi chet tilini yakuniy tayyorlash maqsadi bo'la olmaydi

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bolalarni rivojlantirish va maktabga tayyorlash tayanch-sinov dasturi.
2. Toshkent - 1998 y.
3. Sh.Shodmonova, «Maktabgacha ta'lim pedagogikasi» Toshkent 2003
4. Uchinchi ming yillikning bolasil tayanch dasturi.2002y
5. Oila pedagogikasi» O.Hasanboyeva, Aloqachi nashryoti, 2007y
6. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi » Toshkent, Ilm-ziyo, 2006y